

دانشگاه پیام نور
مرکز تهران

پایان نامه جهت دریافت درجه کارشناسی ارشد رشته حقوق بین الملل

موضوع پایان نامه:
ابعاد جنایت علیه بشریت با تاکید بر اذیت و آزار در رویه دادگاه های
کیفری بین المللی

استاد راهنما:
دکتر سید باقر میرعباسی

استاد مشاور:
دکتر جواد ظهاسبی

نگارنده:
مریم طاهری

سال تحصیلی:
۱۳۸۹-۹۰

فهرست تفصیلی مطالب

بخش اول) کلیات و طرح تحقیق

۱. مقدمه ۱۰
۲. بیان مساله ۱۰
۳. ضرورت تحقیق و اهمیت موضوع ۱۳
۴. سوالات تحقیق ۱۴
- سوالات اصلی ۱۴
- سوالات فرعی ۱۴
۵. فرضیه ها ۱۴
۶. ادبیات موجود ۱۵
۷. روش تحقیق ۱۶
۸. سازماندهی تحقیق ۱۶

بخش دوم) آزار و اذیت: مصداق جرائم علیه بشریت در رویه قضایی بین المللی

- فصل اول: تاریخچه و مفهوم جرائم علیه بشریت** ۱۹
- مبحث نخست: حمایت از حقوق بشر تا قبل از جنگ دوم جهانی ۱۹
- مبحث دوم: حمایت از حقوق بشر پس از جنگ دوم جهانی ۲۰
- مبحث سوم: پیدایش مفهوم جرائم علیه بشریت ۲۲
- گفتار نخست: قراردادهای لاهه (۱۸۹۹-۱۹۰۸) ۲۲
- گفتار دوم: پیمان صلح ورسای ۲۴
- گفتار سوم: جامعه ملل و تلاش های آن ۲۸
- گفتار چهارم: جرائم علیه بشریت در اسناد سازمان ملل متحد ۲۹
- مبحث چهارم: ارتباط جرائم علیه بشریت با جرائم جنگی ۳۱
- مبحث پنجم: جرائم علیه بشریت در قوانین داخلی کشورها ۳۶
- مبحث ششم: جرائم علیه بشریت به عنوان جرائم بین المللی ۴۰
- مبحث هفتم: جرائم علیه بشریت در ارتباط با نقض قواعد آمره ۴۲
- فصل دوم: آزار و اذیت در رویه قضایی بین المللی** ۴۴
- مبحث نخست: آزار و اذیت در اساسنامه دادگاه های موردی ۴۴

- گفتار نخست: آزار و اذیت در اساسنامه دیوان بین المللی نورمبرگ ۴۵
- گفتار دوم: آزار و اذیت در اساسنامه دیوان بین المللی توکیو ۵۱
- گفتار سوم: آزار و اذیت در قانون شماره ۱۰ شورای کنترل ۵۴
- گفتار چهارم: آزار و اذیت در پیش نویس قانون جرائم علیه صلح و امنیت بشری (ماده ۲ بند ۱۱) ۱۹۵۶، (ماده ۱۸) ۱۹۹۶ ۵۶
- گفتار پنجم: آزار و اذیت در اساسنامه دیوان بین المللی کیفری برای یوگسلاوی سابق ۶۱
- گفتار ششم: آزار و اذیت در اساسنامه دیوان بین المللی کیفری برای رواندا ۶۸
- بند ۲: صلاحیت دیوان رواندا ۷۳
- بند ۳: منای حقوقی دیوان رواندا ۷۳
- بند ۴: آرای دیوان ۷۵
- بند ۵: پرونده ژان پل آکایه سو ۷۵
- مبحث دوم: آزار و اذیت در اساسنامه دیوان بین المللی کیفری (ICC) ۷۸
- گفتار نخست: پیدایش دیوان بین المللی کیفری ۷۸
- بند ۱: قدیمی ترین دادگاه بین المللی ۷۸
- بند ۲: پیشنهاد گوستار موانیه ۷۸
- بند ۳: محاکمه بین المللی صنایع دریایی ۷۹
- بند ۴: جنگ اول و اندیشه تاسیس محکمه بین المللی کیفری ۷۹
- بند ۵: دادگاه لایپزیک ۸۰
- بند ۶: اولین پیش نویس دیوان بین المللی کیفری ۸۰
- بند ۷: سازمان ملل متحد و دیوان بین المللی کیفری ۸۱
- گفتار دوم: تدوین آزار و اذیت در اساسنامه دیوان ۸۲
- بند ۱: آزار و اذیت مصداقی از جرائم علیه بشریت ۸۲
- بند ۲: ماهیت و مفهوم آزار و اذیت ۸۶

بخش سوم (آزار و اذیت: عناصر و مسئولیت کیفری

- فصل اول: عناصر کلی تحقق جنایت آزار و اذیت** ۹۱
- مبحث نخست: عنصر قانونی ۹۲
- مبحث دوم: عنصر مادی ۹۴

۹۴.....	گفتار نخست: منظور از جرائم علیه بشریت در این اساسنامه
۹۵.....	گفتار دوم: هر یک از اعمال مشروحه زیر
۹۵.....	گفتار سوم: تعرض یا حمله
۹۶.....	گفتار چهارم: به عنوان بخشی از یک حمله
۹۷.....	گفتار پنجم: بر ضد هر جمعیت غیر نظامی
۹۷.....	بند ۱: هر
۹۸.....	بند ۲: جمعیت
۹۸.....	بند ۳: غیر نظامیان
۱۰۲.....	گفتار ششم: گسترده یا سازمان یافته بودن تعرض
۱۰۴.....	مبحث سوم: عنصر معنوی
۱۰۴.....	گفتار نخست: نسبت به فاعل
۱۰۸.....	گفتار دوم: نسبت به مجنی علیه
۱۰۹.....	مبحث چهارم: عنصر سیاست
۱۱۴.....	فصل دوم: عناصر خاص تحقق جنایت آزار و اذیت
۱۱۵.....	مبحث نخست: آزار و اذیت علیه هر گروه یا مجموعه مشخص
۱۱۶.....	مبحث دوم: مواضع و زمینه ها
۱۱۸.....	مبحث سوم: دلایل آزار و اذیت
۱۱۸.....	گفتار نخست: مفهوم گروه
۱۲۰.....	گفتار دوم: گروه هایی که از حمایت برخوردارند
۱۲۰.....	بند ۱: گروه سیاسی
۱۲۲.....	بند ۲: گروه ملی
۱۲۴.....	بند ۳: گروه قومی
۱۲۶.....	بند ۴: گروه نژادی
۱۲۷.....	بند ۵: گروه مذهبی
۱۲۹.....	بند ۶: گروه فرهنگی
۱۳۰.....	بند ۷: گروه جنسیتی
۱۳۰.....	بند ۸: سایر گروه ها
۱۳۱.....	گفتار سوم: گروهی که از حمایت برخوردار نیستند
۱۳۱.....	بند ۱: گروه های اجتماعی

- بند ۲: گروه ناتوانان ۱۳۲
- مبحث چهارم: زمینه های دیگر که در سراسر جهان به عنوان اعمال غیر مجاز شناخته شده اند. ۱۳۲
- مبحث پنجم: در ارتباط با هر عملی که در بند ۱ این ماده به آن اشاره شده و یا هر جنایتی که در
- صلاحیت دیوان با شد ۱۳۳
- گفتار نخست: قتل عمد ۱۳۴
- بند ۱: در اسناد بین المللی ۱۳۴
- بند ۲: تعریف قتل عمد ۱۳۵
- بند ۳: رویه قضایی قتل عمد ۱۳۸
- بند ۴: عناصر خاص قتل عمد ۱۴۰
- گفتار دوم: ریشه کن کردن ۱۴۱
- بند ۱: در اسناد بین المللی ۱۴۱
- بند ۲: تعریف ریشه کن کردن ۱۴۱
- بند ۳: رویه قضایی ریشه کن کردن ۱۴۲
- بند ۴: عناصر خاص ریشه کن کردن ۱۴۴
- گفتار سوم: به بردگی گرفتن ۱۴۵
- بند ۱: در اسناد بین المللی ۱۴۵
- بند ۲: تعریف به بردگی گرفتن ۱۴۵
- بند ۳: رویه قضایی به بردگی گرفتن ۱۴۸
- بند ۴: عناصر خاص به بردگی گرفتن ۱۴۸
- گفتار چهارم: اخراج یا کوچ اجباری یک جمعیت ۱۵۰
- بند ۱: در اسناد بین المللی ۱۵۰
- بند ۲: تعریف اخراج یا کوچ اجباری ۱۵۱
- الف) اخراج ۱۵۱
- ب) کوچ اجباری ۱۵۲
- ج) به دلایلی غیر از آنچه که حقوق بین الملل تجویز کرده است ۱۵۲
- بند ۳: رویه قضایی اخراج یا کوچ اجباری ۱۵۳
- بند ۴: عناصر خاص اخراج یا کوچ اجباری ۱۵۳
- گفتار پنجم: حبس کردن یا ایجاد محرومیت شدید از آزادی جسمانی ۱۵۴
- بند ۱: در اسناد بین المللی ۱۵۴

- بند ۲: تعریف حبس کردن یا ۱۵۴
- الف) حبس کردن ۱۵۵
- ب) محرومیت شدید از آزادی جسمانی ۱۵۵
- ج) قواعد حقوق بین الملل ۱۵۶
- بند ۳: رویه قضایی حبس کردن ۱۵۷
- بند ۴: عناصر خاص حبس کردن ۱۵۷
- گفتار ششم: شکنجه ۱۵۷
- بند ۱: در اسناد بین المللی ۱۵۸
- بند ۲: تعریف شکنجه ۱۶۰
- بند ۳: شرایط تحقق جرم شکنجه ۱۶۰
- الف) رکن مادی ۱۶۰
- ب) رکن معنوی ۱۶۱
- بند ۴: رویه قضایی شکنجه ۱۶۳
- بند ۵: عناصر خاص شکنجه ۱۶۳
- گفتار هفتم: تجاوز جنسی، بردگی جنسی، فاحشگی اجباری، حاملگی اجباری، عقیم کردن اجباری، یا هر شکل دیگر خشونت جنسی نزدیک با آنها ۱۶۴
- اول: تجاوز جنسی ۱۶۴
- بند ۱: در اسناد بین المللی ۱۶۴
- بند ۲: تعریف تجاوز جنسی ۱۶۵
- بند ۳: رویه قضایی تجاوز جنسی ۱۶۶
- بند ۴: عناصر خاص تجاوز جنسی ۱۶۶
- دوم: برده گیری جنسی ۱۶۷
- بند ۱: در اسناد بین المللی ۱۶۷
- بند ۲: تعریف برده گیری جنسی ۱۶۷
- بند ۳: رویه قضایی برده گیری جنسی ۱۶۸
- بند ۴: عناصر خاص برده گیری جنسی ۱۶۸
- سوم: فاحشگی اجباری ۱۶۹
- بند ۱: در اسناد بین المللی ۱۶۹
- بند ۲: تعریف فاحشگی اجباری ۱۶۹

- بند ۳: رویه قضایی فاحشگی اجباری ۱۷۰
- بند ۴: عناصر خاص فاحشگی اجباری ۱۷۰
- چهارم: حاملگی اجباری ۱۷۱
- بند ۱: در اسناد بین المللی ۱۷۱
- بند ۲: تعریف حاملگی اجباری ۱۷۱
- بند ۳: رویه قضایی حاملگی اجباری ۱۷۲
- بند ۴: عناصر خاص حاملگی اجباری ۱۷۲
- پنجم: عقیم کردن اجباری ۱۷۲
- بند ۱: در اسناد بین المللی ۱۷۲
- بند ۲: تعریف عقیم کردن اجباری ۱۷۲
- بند ۳: رویه قضایی عقیم کردن اجباری ۱۷۳
- بند ۴: عناصر خاص عقیم کردن اجباری ۱۷۳
- ششم: هر شکل دیگر خشونت جنسی نزدیک به آنها ۱۷۳
- بند ۱: در اسناد بین المللی ۱۷۳
- بند ۲: تعریف خشونت جنسی ۱۷۴
- بند ۳: رویه قضایی خشونت جنسی ۱۷۵
- بند ۴: عناصر خاص خشونت جنسی ۱۷۵
- گفتار هشتم: ناپدید کردن اجباری اشخاص ۱۷۶
- بند ۱: در اسناد بین المللی ۱۷۶
- بند ۲: تعریف ناپدید کردن اجباری ۱۷۷
- بند ۳: رویه قضایی ناپدید کردن اجباری ۱۷۸
- بند ۴: عناصر خاص ناپدید کردن اجباری ۱۷۸
- گفتار نهم: تبعیض نژادی ۱۸۰
- بند ۱: در اسناد بین المللی ۱۸۰
- بند ۲: تعریف تبعیض نژادی ۱۸۲
- بند ۳: رویه قضایی تبعیض نژادی ۱۸۳
- بند ۴: عناصر خاص تبعیض نژادی ۱۸۳
- گفتار دهم: سایر اعمال غیر انسانی مشابه دیگر که عمداً به قصد ایجاد رنج عظیم یا صدمه شدید به جسم یا به سلامت روحی یا جسمی صورت پذیرد ۱۸۴

بند ۱: در اسناد بین المللی	۱۸۴
بند ۲: تعریف دیگر اعمال غیر انسانی	۱۸۴
الف) اعمال غیر انسانی مشابه دیگر	۱۸۴
ب) که عمداً به قصد رنج عظیم یا صدمه شدید به جسم یا به سلامت روحی و جسمی صورت پذیرد	۱۸۶
ج) عمداً باعث شدن	۱۸۶
د) ایجاد رنج عظیم یا صدمه شدید به جسم یا سلامت روحی و جسمی	۱۸۶
بند ۳: رویه قضایی سایر اعمال غیر انسانی	۱۸۷
بند ۴: عناصر خاص سایر اعمال غیر انسانی	۱۸۷
مبحث ششم: محروم کردن عمدی و شدید از حقوق بنیادین	۱۸۸
گفتار نخست: محروم کردن عمدی و شدید	۱۸۸
گفتار دوم: حقوق بنیادین	۱۸۹
مبحث هفتم: قصد تبعیض آمیز	۱۹۲
فصل سوم: مسئولیت کیفری مرتکبان	۱۹۳
مبحث نخست: مسئولیت کیفری عاملان جرائم علیه بشریت	۱۹۶
مبحث دوم: مجازات عاملان جرائم علیه بشریت	۲۰۲
مبحث سوم: اجرای مجازات در جرائم علیه بشریت	۲۰۳
گفتار نخست: مرور زمان	۲۰۳
بند ۱: مشروعیت اصل عدم شمول مرور زمان	۲۰۳
بند ۲: اجرای اصل عدم شمول مرور زمان در مکان و زمان	۲۰۵
گفتار دوم: محاکم صلاحیتدار	۲۰۶
بند ۱: محکمه بین المللی	۲۰۶
بند ۲: محکمه ملی	۲۰۷
نتیجه گیری	۲۰۸
منابع	۲۱۱

بخش اول
کلیات و طرح تحقیق

چکیده:

پایان نامه حاضر مشتمل بر سه بخش است که عناوین این بخش ها عبارت است از کلیات و طرح تحقیق، آزار و اذیت مصداق جرائم علیه بشریت در رویه قضای بین الملل، عناصر آزار و اذیت و مسئولیت کیفری مرتکبان. به هر ترتیب جرائم علیه بشریت یکی از جرائم خطیر بین المللی است که در اسناد بین المللی به آن توجه ویژه ای شده است. اما از آنجا که تاکید موضوع پایان نامه بر روی جنایت آزار و اذیت است در این تحقیق سعی شده است بیشتر به جنبه های مختلف آزار و اذیت پرداخته شود تا حتی الامکان تمامی نکات مربوط به این جنایت آشکار گردد. این تحقیق به صورت توصیفی و تحلیلی انجام شده و در تمام مباحث سعی شده تا از مطالب مربوط به اساسنامه دیوان بین المللی کیفری و آراء و نظرات دادگاه های مختلف بین المللی که در ارتباط با جرائم علیه بشریت به خصوص جنایت آزار و اذیت به عنوان یکی از مصادیق آن، وجود دارند استفاده شود تا تمام جوانب موضوع پایان نامه را در بر گیرد و هر چه بیشتر به قوام و پایایی مطالب ارائه شده بیفزاید.

واژگان کلیدی:

جرائم علیه بشریت، آزار و اذیت، رویه دادگاه های کیفری بین المللی، دیوان بین المللی کیفری، دادگاه های موردی بین المللی، مسئولیت کیفری.

هیچ گونه عدالت جهانی به وجود نخواهد آمد مگر آنکه بدترین نوع جرائم یعنی جرائم علیه بشریت تابع قانون شود. تاسیس یک دیوان بین المللی کیفری تضمین خواهد نمود که واکنش بشریت در مقابل این جنایت سریع و عادلانه خواهد بود.
کوفی عنان (دبیر کل سابق سازمان ملل متحد)^۱

۱. مقدمه

تحولات جهان معاصر که از یک سو به تحکیم و توسعه ارزش های مشترک میان تمامی جوامع بشری انجامیده، دیوار مرزهای ملی را کوتاه تر و فرهنگ ها را به هم نزدیکتر ساخته و از سوی دیگر، نیازها و آرمان ها و نگرانی های مشترکی را برای آحاد بشر پدید آورده، موجب توسعه روزافزون حقوق بین الملل گشته است تا آنجا که امروزه، در کنار دولت ها و سازمان های بین المللی و یا حتی به جای آنها، افراد در عرصه جامعه بین المللی، تابع حقوق بین الملل و صاحب حق و تکلیف بین المللی شناخته می شوند. در عین حال، تاریخ بشر هیچ گاه تا به این اندازه که در قرن بیستم و بخصوص در آغاز هزاره جدید شاهد آن بوده ایم، نقض هنجارها و بی اعتنایی آشکار به بدیهی ترین ارزش های انسانی در ابعادی این چنین وسیع را به خود ندیده است. تشکیل صدها کنفرانس و گردهمایی های جهانی در زمینه جرائم و جنایات بین المللی و تهیه ده ها کنوانسیون و پروتکل در این خصوص نشان از نگرانی مشترکی است که مجامع جهانی از این نقض ها دارد و آنها را به چاره جویی واداشته است.
هدف یکسان همه این ابزار و اسناد بین المللی پیشگیری، مقابله، مبارزه و مجازات عاملین این جنایات به طور مشترک و از راه توافق جامعه جهانی است.

۲. بیان مساله

بشر در حالی هزاره دوم را پشت سر نهاد که در آخرین صده آن، شاهد فجایع و جنایات بسیاری در سراسر نقاط گیتی بود؛ فجایع و جنایاتی که با گسترش و پیشرفت فناوری و دستیابی دولت ها به سلاح

^۱ Kofi Annan هفتمین دبیر کل سازمان ملل متحد است. از ۱۳ دسامبر ۱۹۹۶ تا ۱ ژانویه ۲۰۰۷ بعد از پطرس غالی دارای این سمت بوده است. نخستین سمتش در سازمان ملل متحد را سال ۱۹۶۲ و در سازمان بهداشت جهانی به دست آورده. او اولین دبیر کل ملل متحد است که با طی کردن مدارجی در خود سازمان به این سمت دست یافته است.

های ویرانگر و خانمان برانداز، ابعاد هولناک تری یافته و هر لحظه اصول و ارزش های انسانی را در معرض تهدیدات تازه قرار می دهد؛ فجایع بیشماری که آفریده کسانی است که با سودای سلطه بر همנוعان خویش، صلح و ثبات و نظم بین المللی را به مخاطره افکنده اند.

مرتکبان جنایات عمده و خطرناکی که دامنگیر جامعه بین المللی به عنوان پیکر واحد است و صلح، امنیت و آسایش جهانی را به مخاطره می اندازد نباید بتوانند، با تکیه بر قدرت و مصونیتی که معمولاً از آن برخوردارند، از چنگ عدالت بگریزند. «اجرای عدالت کیفری بین المللی گرچه در قرن بیستم مطرح و نخستین گام ها نیز در این زمان برداشته شده است، اما عقیده به آن ریشه در تاریخ بشریت دارد و جزء آرزوهای دیرینه او است. چه اینکه فجیع ترین جنایات در طول تاریخ توسط حاکمان و صاحب منصبانی صورت گرفته است که موانع حقوقی مانند اصل عدم مداخله، درون مرزی بودن حقوق جزا و مصونیت سیاسی سران دولت ها، راه اجرای عدالت کیفری را در مورد این جنایتکاران بسته است. سنگ بنای اجرای عدالت کیفری بین المللی در دادگاه های بین المللی نورمبرگ و توکیو نهاده شد. تداوم اصول پذیرفته شده در این دادگاه ها با ایجاد دادگاه های بین المللی یوگسلاوی سابق و روآندا در دهه ۹۰ میلادی تبلور یافت. البته دادگاه های مورد بحث اقداماتی موردی بوده و از نظر مکانی نیز دارای صلاحیت محدود هستند؛ زیرا برای رسیدگی به جنایات مشخصی که در زمان معین ارتکاب یافته تشکیل شده اند. با توجه به این ویژگی باید توجه داشت که جامعه جهانی همچنان نیازمند تشکیل یک دادگاه کیفری دایمی بود. ضرورت این نیاز همراه با توسعه روزافزون جنایات بین المللی سبب گردید که پس از افول جنگ سرد به عنوان مهم ترین مانع تشکیل دادگاه کیفری بین المللی، اندیشه دیرین ایجاد این مرجع جامه عمل به خود بپوشد»^۱.

صلاحیت موضوعی دیوان تنها می تواند نسبت به فجیع ترین جنایاتی که موجب اضطراب جامعه بین المللی می شود، اعمال گردد. این جنایات عبارتند از: نسل زدایی، جرائم علیه بشریت، جرائم جنگی و

^۱. طهماسبی، جواد، صلاحیت و قابلیت پذیرش دعوی در اساسنامه دیوان کیفری بین المللی و مقایسه آن با دادگاههای

کیفری بین المللی، رساله دکتری، تهران، دانشگاه شهید بهشتی، دانشکده حقوق، ۱۳۸۶، ص ۳-۵.

جنایت تجاوز. جنایات مزبور در اسناد مختلف بین المللی و اساسنامه دادگاه های موردی مورد توجه بوده است.

جرائم علیه بشریت به عنوان یکی از موضوعات تحت صلاحیت دیوان بین المللی کیفری جنایتی است علیه «رفتار انسانی» که اصول کلی حقوقی مشخصی را زیر پا نهاده و به کانون توجه و نگرانی جامعه بین المللی تبدیل می شود. آثار و عواقب این جنایت از مرزهای بین المللی فراتر رفته و وخامت و وحشی گری ناشی از آن محدوده های قابل تحمل تمدن امروزی را در می نوردد. جرائم علیه بشریت جنایاتی هستند که به دلیل قساوت آن وجدان جامعه جهانی جریحه دار می گردد به این اساس آثار آن متوجه کل جامعه بشری است.

جنایات یاد شده امروزه ریشه عرفی پیدا کرده و در زمره قواعد آمره درآمده است و جزء تعهدات الزام آور دولت ها نسبت به یکدیگر بر شمرده می شود. برای این جنایت مصادیق گوناگونی در نظر گرفته شده است. یکی از مصادیق آن که در اساسنامه دیوان بین المللی کیفری از آن نام برده شده است جنایت آزار و اذیت است که در بند ۱ و ۲ اساسنامه دیوان بین المللی کیفری به تعریف و توضیح آن پرداخته اند. در تمام ادوار تاریخ می توان نمونه هایی از آزار و اذیت را در جوامع مختلف بشری مشاهده کرد که علیه گروهی مشخص به دلایل گوناگون از جمله دلایل سیاسی، قومی، ملی، نژادی، جنسیتی و دلایل دیگر که انگیزه ای برای صاحبان قدرت برای تعقیب و آزار این جمعیت ها بوده، ارتکاب یافته است. می توان گفت در عصر حاضر یکی از هولناک ترین نمونه های جنایت آزار و اذیت در اعمال و سیاست های هیتلر و حزب نازی علیه یهودیان دیده می شود که به طرز گسترده ای در طول جنگ جهانی دوم مورد آزار و اذیت و تعقیب قرار گرفته اند. در این تحقیق جرائم علیه بشریت به عنوان یکی از جنایات مهم بین المللی و جنبه های مختلف جنایت آزار و اذیت مورد بحث و بررسی قرار خواهد گرفت.

در پایان این تحقیق انتظار می رود که جوانب مختلف آزار و اذیت و مسئولیت کیفری ارتکاب چنین جرائمی روشن شود تا نتیجه گیری شود که با تعریف و گنجاندن این جنایت در اسناد بین المللی به خصوص اساسنامه دیوان بین المللی کیفری می توان با اعلام این گونه جنایات در زمره جرائم مهم بین

الملل و تعیین مسئولیت کیفری و مجازات برای عاملان چنین فجایعی راه برای ارتکاب مجدد این اعمال توسط جنایتکاران بسته شود و بشر در پرتو تعهدات مختلف بین المللی دولت ها، که معمولاً مرتکبان اصلی چنین جرائمی هستند، به آرامشی هر چند نسبی برسد.

۳. ضرورت تحقیق و اهمیت موضوع

جنایت آزار و اذیت به عنوان یکی از مصادیق جرائم علیه بشریت که عیناً در بند ۱ ماده ۷ اساسنامه دیوان بین المللی کیفری ذکر شده از جمله موارد موضوع صلاحیت دیوان بین المللی کیفری است که هر دولتی را، حتی دولت هایی را که به اساسنامه رم نپیوسته اند مجبور می کند تا جنبه های مختلف این جنایت را حلاجی نموده و بنابر امکانات و موقعیت حقوقی، سیاسی و فرهنگی خود تصمیم درست را در ارتباط با این پدیده اتخاذ نمایند. دنیای مدرن پس از تجربه های تلخ جنگ های داخلی و بین المللی و همچنین دست آورده های حقوقی، کیفری در دادگاه های موردی بین المللی برای رسیدن به اهداف والای خود از جمله بی کیفر نماندن جنایتکاران بین المللی، امروزه دیوان بین المللی کیفری را ابزاری حقوقی قراردادده است. از این روی تدقیق و تحقیق در مورد مصادیق مختلف جرائم علیه بشریت از جمله آزار و اذیت می تواند به شناسایی عواقب پیوستن به دیوان بین المللی کیفری کمک کند. به هر حال امروزه بسیاری از کشورها تلاش زیادی در ایجاد هماهنگی و انطباق نظام حقوقی خود و حقوق بین الملل انجام می دهند. شناسایی و بررسی ابعاد حقوقی جنایت آزار و اذیت در کشور ما مستلزم اشرافی کامل بر جنایت مزبور است. تا مواضع نظام حقوقی کشور هر چه محکم تر و بنیادی تر در ارتباط با آن مشخص شود. آرزو مندم تحقیق پیش رو بایی باشد برای کمک به شروع پژوهش های همه جانبه ای که به تسریع در شناخت و بررسی جنایت آزار و اذیت کمک نماید تا آنجا که بتواند در حد وسع و امکانات تحقیقاتی جوابگوی ابهامات و اشکالات مربوط به جنایت مزبور باشد.

۴. سوالات تحقیق:

سوالات اصلی :

۱. جنایت آزار و اذیت را با توجه به رویه قضایی بین الملل چگونه می توان توضیح داد؟
۲. عناصر جنایت آزار و اذیت را به چه نحو می توان بر شمرد؟
۳. مسئولیت کیفری و مجازات عاملان جرائم علیه بشریت را تشریح نمایید؟

سوالات فرعی :

۱. عناصر خاص جنایت آزار و اذیت کدام است؟
۲. قصد تبعیض آمیز ملاک لازم برای تحقق تمام مصادیق جرائم علیه بشریت است؟
۳. دلایل ارتکاب آزار و اذیت را توضیح دهید؟
۴. چه ارتباطی میان جنایت آزار و اذیت و دیگر مصادیق جرائم علیه بشریت و جرائم تحت صلاحیت دیوان بین المللی کیفری وجود دارد؟

۵. فرضیه ها

در فوجیج ترین و هولناک ترین اتفاقات قرن بیستم جرائم علیه بشریت یکی از مهمترین جنایات ارتكابی بوده است که علیه افراد غیر نظامی به صورت گسترده به وقوع پیوسته است و وجدان جامعه جهانی را جریحه دار کرده است. در احکام صادره از محاکم مهم بین المللی افرادی به موارد مختلف این جنایت از جمله آزار و اذیت محکوم شده اند. از آنجا که مفهوم جرم در حقوق کیفری مبتنی بر سه عنصر عمده یعنی عنصر قانونی یا اصل قانونی بودن جرم، عنصر مادی و عنصر معنوی می باشد، در این تحقیق فرض بر این است که این عناصر کلی شامل جرائم علیه بشریت و به تبع شامل جنایت آزار و اذیت نیز می شود. عنصر قانونی شامل کنوانسیون ها و اساسنامه دادگاه های موردی و اساسنامه دیوان بین المللی کیفری است. عنصر مادی، حمله علیه جمعیت غیر نظامی (چراکه افراد نظامی خود تحت حمایت مقررات بین الملل جداگانه قرار دارند) به صورت گسترده و سازمان یافته صورت می گیرد. عنصر

معنوی آن ارتکاب از روی علم و آگاهی می باشد. علاوه بر این موارد عنصر سیاست یعنی وجود یک سیاست سازمانی یا دولتی به عنوان شرط لازم جرائم علیه بشریت نیاز است. اما برای تحقق هر جنایتی عناصر خاص آن جنایت نیز ضروری به نظر می رسد. فرض بر این است که جنایت ارتكابی متوجه فرد نیست و یک جمعیت یا گروه مورد نظر است که افراد به دلیل تعلق داشتن به این گروه مشخص از جمله گروه های سیاسی، قومی، ملی، نژادی، مذهبی و جنسیتی یا گروه های دیگر مورد آزار و اذیت قرار می گیرند. همچنین قصد تبعیض آمیز به عنوان عنصر معنوی خاص این جنایت باید وجود داشته باشد.

از سوی دیگر با این فرض که مرتکب هر جرم از نظر حقوق کیفری دارای مسئولیت است، حقوق کیفری بین المللی نیز از این قاعده مستثنی نیست. در نتیجه در سطح بین الملل نیز در صورت نقض یکی از قواعد حقوق بین الملل که با وجود شرایط قانونی جنایت شناخته شده باشد، مرتکب، مجرم و برای او مسئولیت کیفری بین المللی و مجازات به همراه خواهد داشت.

۶. ادبیات موجود

از آنجا که دولت ها در روابط سیاسی و حقوقی در عرصه بین الملل ارتباطی در هم تنیده و پیوسته دارند، مطالعه دقیق و همه جانبه پیوستن و یا نپیوستن به نهادهای حقوق بین المللی از اهمیت خاصی برخوردار است که بی شک تحقیق در زمینه های مختلف حقوقی مخصوصاً صلاحیت های موضوعی دیوان بین المللی کیفری یعنی جنایات اصلی یا ذاتی بین المللی جایگاه خاصی را به خود اختصاص می دهد. یکی از مهمترین مصادیق جرائم علیه بشریت یعنی آزار و اذیت می تواند نمونه خوبی برای بیان این نکته باشد که در گستره وسیع حقوق بین الملل کیفری مطالعات و تحقیقات انجام شده چه از حیث تالیف و چه از حیث ترجمه این بخش در کشور ما محجور مانده تا آنجا که در مورد آزار و اذیت هیچ کتابی به طور تخصصی که تنها به ابعاد گوناگون آزار و اذیت از هر جهت پردازد وجود ندارد از سوی دیگر تا آنجا که در کتابخانه های دانشگاه های تهران و کتابخانه ملی جستجو صورت گرفته است پایان نامه و یا مقاله ای به زبان فارسی وجود ندارد.

اما این نکته قابل ذکر است که آنچه در زمینه آزار و اذیت به زبان فارسی وجود دارد را می توان در منابعی یافت که تنها حسب مورد چند صفحه ای را به بررسی کلی آزار و اذیت اختصاص داده اند بدیهی است در این منابع به بیان کلیاتی که معمولاً شرح مختصری از حقوق موضوعه در ارتباط با آزار و اذیت وجود دارد اکتفا شده است. با توجه به مراتب مذکور مهمترین مشکل فرا روی این تحقیق کمبود منابع جامع در زبان فارسی است.

۷. روش تحقیق

روش تحقیق، یک روش توصیفی و تحلیلی با بهره گیری مطالعات کتابخانه ای است؛ به این ترتیب که پس از تدوین طرح اولیه موضوع براساس اساسنامه دیوان بین المللی کیفری و بررسی جرائم علیه بشریت و جنایت آزار و اذیت به استخراج مطالب و فیش برداری و سپس تجزیه و تحلیل موضوعات اقدام شده است.

۸. سازماندهی تحقیق

ارائه مطالب و بررسی آن ها در هر قسمت با توجه به موضوع تحقیق ترکیبی است، به نحوی که هر کجا زمینه بررسی رویه دادگاه های موردی در رسیدگی به جنایت آزار و اذیت لازم بوده، نسبت به این امر اقدام شده است. در واقع اساسنامه این دادگاه ها و دیوان بین المللی کیفری و نظرات و آراء مربوط به آزار و اذیت مورد بررسی قرار گرفته است.

با توجه به گستردگی مباحث مربوط به جرائم علیه بشریت و جنایت آزار و اذیت و ماهیت این بحث، مطالب مورد نظر در سه بخش جداگانه مورد بحث و بررسی قرار گرفته است. هر بخش به شرح زیر، مشتمل بر فصولی و هر فصل چند گفتار را در بر می گیرد.

در بخش نخست مقدمه و بیان مساله و سوالات و فرضیه ها مطرح شده است. بخش دوم پایان نامه تحت عنوان آزار و اذیت، مصداق جرائم علیه بشریت در رویه قضایی بین المللی است که فصل اول این بخش با عنوان تاریخچه و مفهوم جرائم علیه بشریت ارائه گردیده است. این فصل دارای هفت مبحث در مورد حمایت از حقوق بشر، سابقه جرائم علیه بشریت و بررسی چگونگی تدوین آن در

اسناد حقوق بین الملل و همچنین تلاش های ملل متحد برای ممنوعیت این جرائم و ابعاد مختلف جرائم علیه بشریت است. فصل دوم داری دو مبحث است. در مبحث اول، موارد و تعاریف مختلف از جرائم علیه بشریت و آزار و اذیت در اساسنامه دادگاه های موردی نورمبرگ، توکیو، قانون شماره ۱۰ شورای کنترل همچنین پیش نویس جرائم علیه صلح و امنیت بشری و دو دادگاه بین المللی یوگسلاوی سابق و روآندا ارائه شده است. در مبحث دوم به علت اهمیت دیوان بین المللی کیفری به عنوان کامل ترین و جامع ترین منبع برای بررسی جنایت آزار و اذیت در گفتار اول چگونگی پیدایش دیوان مورد بررسی قرار گرفته است و پس از آن گفتارهای بعدی به ارائه تعریف آزار و اذیت در اساسنامه اختصاص یافته است. بخش سوم به عناصر و مسئولیت کیفری مرتکبان جنایت آزار و اذیت اختصاص دارد. این بخش شامل سه فصل می باشد. فصل اول عناصر کلی، شامل عنصر قانونی، مادی، معنوی و سیاست که برای تحقق تمامی مصادیق جرائم علیه بشریت ضروری است، در چهار مبحث ارائه گردیده است. به همین ترتیب در ادامه مطالب در فصل دوم عناصر خاص جنایت آزار و اذیت بر اساس بند ۱ و ۲ ماده ۷ اساسنامه دیوان توضیح داده شده است. این فصل شامل هفت مبحث می باشد در مبحث اول به قابل شناخت بودن جمعیت مورد حمله، پرداخته می شود و در مبحث دوم و سوم به توضیح و تبیین دلایل آزار و اذیت و معرفی گروه های مورد حمایت در آزار و اذیت می پردازیم. در مبحث پنجم به دلیل وجود ارتباطی که بر اساس بند ۱ ماده ۷ اساسنامه دیوان باید میان جنایت آزار و اذیت و دیگر مصادیق جرائم علیه بشریت وجود داشته باشد به ارائه توضیحاتی مختصر در مورد این جنایات پرداخته ایم. و در نهایت فصل سوم از این بخش اختصاص به مسئولیت کیفری و مجازات عاملان چنین فجایعی اختصاص دارد تا مشخص شود اعمالی که در حقوق بین الملل به عنوان جرم شناخته شده اند در صورت ارتکاب از سوی عاملان آنها، بی کیفر نخواهد ماند.

بخش دوم

آزار و اذیت: مصداق جرائم علیه بشریت در رویه قضایی بین المللی

فصل اول : تاریخچه و مفهوم جرائم علیه بشریت

مبحث نخست : حمایت از حقوق بشر تا قبل از جنگ دوم جهانی

با تکامل زندگی اجتماعی و افزایش نیازهای بشر، ضرورت وضع قوانین به منظور حفظ نظم و امنیت جامعه و جلوگیری از تعدی و تجاوز به حقوق دیگران و قرار دادن ضمانت اجرایی متناسب و موثر، بیشتر احساس می شد و البته از همان ابتدا به نظر می رسید که سعی بر این بود بین عمل ارتكابی و مجازات رابطه معقول و متناسبی وجود داشته باشد.

البته مفهوم جرم و اعمال مجازات برای مجرم در جوامع مختلف و ادوار مختلف تعاریف متعددی را دربر داشت ولی آنچه مسلم است اینکه هدف مسئولین هر جامعه ای وضع قوانین کیفری محدود نمودن جرم و کنترل نظم عمومی جامعه خودشان می باشد. اما از آنجا که بواسطه تفوق و تسلطی که حاکمان و مسئولین هر جامعه نسبت به افراد آن داشتند و تاریخ همیشه گواه بر ظلم و تعدی به اصطلاح اربابان بر زیر دستان بود و در اغلب موارد قوانینی که خود واضع یا مجری آن بودند برای خودشان پیاده نمی شد و از آزادی عمل برای رسیدن به مطامع و خواسته هایشان برخوردار بودند، باعث شد که تبیین نظریه ی حقوق طبیعی، حقوقی که به موجب قانون طبیعت به افراد آدمی تعلق دارد مانند حق زندگی، آزادی، مالکیت و... که بیشتر فلاسفه و دانشمندان یونان و روم معتقد به آن بوده، آن را ناشی از فطرت و طبیعت و قواعدش را عام و تغییرناپذیر می دانستند^۱ و نیز در عقاید مذهبیهیونی چون «سن آگوستین»^۲ و «سن آگویناس»^۳ که حقوق طبیعی را با عدالت یکی می دانند، مشاهده می شود.

«جان لاک» (۱۶۳۲-۱۷۵۴) نویسنده ای که در اثر معروفش تحت عنوان «دو رساله حکومت»^۴ از این فرض که انسانها بنابر ماهیتشان آزاد، برابر و مستقل هستند آغاز کرد. از نظر او هر کس آزادی های طبیعی خود را حتی در برابر دستگاه حکومتی، حفظ خواهد کرد. نتیجه اینکه، تاثیر اجتماعی ابعاد یک نهاد سیاسی، تسلیم بی قید و شرط نیست. لذا راه برای اینکه فرد بتواند از حقوق بنیادی برای مخالفت با درخواست های نامشروع^۵ دولت استفاده کند باز است. در یک عبارت مشهور «امریک دوواتل»^۶ از این نحوه استدلال پیروی کرده و در صورتی که حاکم تخلفات آشکار و چشمگیری مرتکب گردد، به ویژه از طریق تلاش برای نابودی افراد بدون هیچ گونه دلیل موجه، حق مقاومت شهروندان را به رسمیت می شناسد.^۷

۱. موسی زاده، رضا، **بایسته های حقوق بین الملل**، چاپ سوم، نشر میزان، محل نشر: تهران، زمستان ۸۳، ص ۱۵.

2. Sant Augustin

3. Sant Thomasd Aguin

4. Ttwo Ttreaties of Civil Goverment

5. Illegitimate

6. Emerick de Vattle

۷. تاموشات کریستیان، **حقوق بشر**، ترجمه حسین شریفی طراز کوهی، چاپ اول، نشر میزان، محل نشر: تهران، سال ۱۳۸۶، ص ۸۵.